

volna: a Napoleonénak és megbuktatására nem lett volna szükség a koalícióban levő emberfeletti erőre.

Metternich nem vette észre, hogy a szövetségesek már régen kihúzták alóla a talajt. Gentz tudja, hogy kenyéradóját cserbenhagyták. Azonban helyesebbnek tartja, hogy továbbra is elismeréssel adózzék a becsvágyó miniszter tehetetlen politikájának. Mentegeti az önbizalom-túltengésben szenvedő férfit azzal, hogy a kényszer hatása alatt más államférfiú sem juttathatta volna Ausztriát vígasztalóbb helyzetbe. Azzal vígasztalja magát, hogy ennek így kellett történnie, mert nem akadt olyan bátor, önálló felfogású politikus, aki a köztudatba dobta volna ama felfogást, hogy Napoleonon kívül vannak még a társadalmi rendnek más fenyegető veszedelemi is.

1814. után elveszi a kedvét a régi rend védelmezésére az uralkodók megbocsáthatatlan tette, hogy lázadókat és királygyilkosokat fogadtak testvéreiké. Most már elkerülhetetlennek tartja, hogy a császár a monarchia politikai alkotmányában valamely lényeges változást ne hozzon létre, mert egy bizonyos idő múlva úgyis engedniök kell a kor áramlatának. Öntudatosabbnak tartja, ha szabadon történik ez meg.

A bécsi kongresszuson Gentz ugyan sokat dolgozott, egész Európa titkára lett, de befolyása már régen nem volt. Metternich Hudedistre bízta házi szelleme vezetését. De most már európaivá bővült politikájának irányításánál még jobban felhasználta az ércollú úttörő megfizetett szolgálatait.

1923—24. tanévi doktori értekezések:

1. Balla Mária: Gr. Bethlen Kata élete.

2. Baló Irma: Thuanus Jakab Ágoston „Historia sui temporis“ c. művének a magyarokra vonatkozó részletei.

Thuanus Jakab Ágoston (*de Thou* francia családból) született Párisban 1553 okt. 8., meghalt 1617 május 7. Jogvégzettség után III. és IV. Henrik király bizalmasa, politikusa és diplomatája, követé Német- és Olaszországban. 1594. a francia par-

lamentalelnöke s a királyi könyvtár igazgatója. Főmunkája „Historia sui temporis“. Első 18 könyve megjelent 1604. Második kiadása 1606. a 49-ik könyvig terjed. Harmadik kiadása 80 könyvre oszlik. Az eredeti terv szerint I. Ferencz halálától IV. Henrik haláláig terjedt volna, de az író közbejött halálával Dupny és Rigoult végezték be s az első teljes kiadás 1733. jelent meg Londonban hét kötetben. A latin nyelvű munkát franciára 1734. fordították le.

Az 1621. frankfurti kiadás 138 könyvre oszlik.

Az 1550. év előtti történeteket vázlatosan, nagy vonásokban tárgyalja, 1550-től részletesen évek szerint csoportosítva írja le az összes európai eseményeket a XVII. század első tizedének végéig.

A magyarországi eseményeket a többi európai államok sorsába beszöve beszéli el az évek sorrendjében. — Művében a szereplő helyek földrajzi ismertetését is adja, nem mindig kifogástalanul. Így pl. Erdély leírásánál a nagyobb városok felsorolásánál Bonfinire hivatkozva azt mondja, hogy ezeket a Nagy Károly idejében oda telepedett szászok alapították.

A magyar történelmi vonatkozásokat a mohácsi vész előzményei és következményei elbeszélésével kezdi s Ferdinánd és Szapolyai János ellenkirályok versengésével folytatja. Martinuzzi Frater György politikáját, Izabella királyné, János Zsigmond uralkodását, Bécs, Buda ostromait, a török harcokat és hódításokat eléggé részletesen tárgyalja.

Az 1552. év eseményei között Eger ostroma és hősiességének megvédelmzése s az erdélyi események elbeszélése a nevezetesebbek.

1556. évről Szigetvár első ostromát és megvédését, Izabella és János Zsigmond Erdélybe visszatérését Lengyelországból részletesen tárgyalja. Az 1560-as évekből az erdélyi hárcok, majd Szigetvár megvétele (1566.), Zrinyi Miklós hősiességének önfeláldozása a legkiemelkedőbb események, melyekkel hosszabban foglalkozik. Az 1570-es évekből Báthory István erdélyi vajdává, majd lengyel királlyá választását beszéli el. Az 1580-as évekről kevés feljegyezni valót talál s csak az 1590-es évekből a 15 éves török háború hullámszámánál válik ismét terjedelmesebbé.

Sziszek ostroma, az ottani fényes győzelem, majd bevétele nyitja meg a másfél évtizedes háború sorozatát. Veszprém elfoglalása, Fülek felszabadítása, Székesfehérvár visszafoglalásának sikertelen kísérlete az 1593. év kimagasló eseményei nála. 1594-ből Sziszek visszafoglalása, Esztergom sikertelen ostroma a keresztyén hadak által, Győr vára elvesztése után az erdélyi események nyomulnak előtérbe. Báthory Zsigmond fejedelem elszakad a töröktől, az ellenzékét vérbe fojtja s 1595-ben megindul a török ellen s Gyurgyevonál döntő győzelmet arat Szinán basa felett. A keresztyén hadak Magyarországon is győzelmeket nyernek, Hatvant visszafoglalják; de elvesztik a mezőkeresztesi ütközetet és utána Eger várát. 1598-ban sikerül visszafoglalni Győrt, hol franciák is harcoltak, új szerkezetű ostromágyúkat alkalmazván.

A század végén Erdély számára Báthory Zsigmond politikai kapkodása — a fejedelemségről lemondása, majd visszatérése Oppelnből, Várad ostroma a török által, aztán a fejedelemség átadása Báthory Endrének — a szerencsétlenségek hosszú sorát nyitja meg. A megsértett Rudolf császár- király Mihály oláh vajdát bujtogatja fel az elpártolt Erdély ellen. Azt leigázzák, de Mihály árulóvá lesz és előbb kiverik Erdélyből, majd amikor a császári segítséggel ismét bemegy oda, de megbízhatatlannak bizonyul, Básta császári generális orozva megöleti.

A magyarországi harcok leírása közül részletesebb Thuanusnál Kanizsa ostroma és megvétele a török által 1600-ban és a visszafoglalási kísérlet 1601-ben. Látszik, hogy ezekről a külföldi segédcsapatokban résztvevőktől közelebbi értesülések jutottak tudomására, miket előadásába beillesztett.

A XVII. század hét első évéről találunk még kisebb-nagyobb feljegyzéseket Thuanus művében. Legrészletesebb ezek között a Bocskay-fölkelés leírása, melyről a távoli író elég jó értesüléseket szerzett és szőtt be munkájának 131. és 133. könyvébe. Ismerteti a protestánsok elnyomatását, Básta és Belgiojoso katonai zsarnokságát, a hajduk Bocskayhoz csatlakozását, győzelmeiket, a török korona küldését, a béketárgyalásokat és a bécsi béke megkötését (1606). Bocskay váratlan halálát ő is Kátay kancellár mérgének tulajdonítja, kinek — úgy mond — azért az erdélyi fejedelemséget ígérték jutalmul.

Thuanus nagy világtörténeti művének magyar vonatkozásai, ha nem is gazdagítják jelentékenyen hazai történetünk anyagát, a külföldi segélyhadakról szóló adatai értékesek és egészben véve tanuságos arra nézve, hogy nyugati Európa mily mértékben érdeklődött a magyarországi viszonyok, főként a török háborúk iránt.

3. Dési Daday Dezső: Adalékok a Tapolcát környező tájnak és Tapolca fejlődésére való befolyásának gazdaságföldrajzi ismeretetéséhez.

A Bakony túlnyomólag triaszkorú tömegeit tektonikus vetődések darabokra szabdalták s ily vetődés sülyedés hozta létre Tapolca környékét, egy délre lejtősödő medencét, mely alapján a Balatonra támaszkodik, nyugaton az Edericsi-, keleten az Őrsi-hegy között, északon pedig felnyúlik az Agár-tetőig. A medencébe a szarmát-mediterrán, később pedig a pannóniai-pontusi tenger hatolt be, agyagos, kavicsos, homokos rétegeket rakván le, melyeken a fiatal harmadkorban bazaltvulkánok törtek át.

Szerkezetileg három részre tagolhatjuk vidékünket. Tapolcától északra erősen defladált, meszes-dolomitos, helyenkint kavics-homok borította táj terül el, melyen a karsztosodás tipikus jelenségei (barlangok, töbrök, búvó patakok) nyilvánulnak, délebbre egészen a Balatonig jóval alacsonyabb a térszín s ez a feltöltődés stádiumában lévő vizenyős területet alkot, helyenkint tekintélyes tőzegetakaróval. Ennek a két, szerkezetileg jól elkülöníthető térszíni formának aztán a medence egykori magasságát feltüntető szigetszerű bazalterupciók adják a jellemző képét, mint harmadik szerkezeti rész.

A geológiai korszakok változatos klimatikus viszonyai erősen rányomták bélyegüket e tájra s a víz kémiai és mechanikai hatásán kívül a szél munkájának kell tulajdonítanunk a mai szerkezeti és lehordási stádium kialakulását. E tájon a kétszer denudált térszín esetével van dolgunk, melyben a szél egyrészt a térszínnek a csupasz mészkőig való lehordásával, másrészt szélbarázdákkal, sarkos kavicsokkal s a bazalt típusos lekoptatásával működött közre. Ezenkívül azonban a feltöltődés